

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy a soudce zpravodaje Davida Uhlíře, soudkyně Kateřiny Šimáčkové a soudce Tomáše Lichovníka, o ústavní stížnosti **S. S.**, zastoupeného Mgr. Ladislavem Bašem, advokátem, se sídlem v Praze 2, Římská 14, proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 22. října 2015 č. j. 25 Co 324/2015-264 a rozsudku Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 23. června 2015 č. j. 0 P 8/2013-226, za účasti **Krajského soudu v Hradci Králové a Okresního soudu v Hradci Králové** jako účastníků řízení, Mgr. D. S. jako vedlejšího účastníka řízení, takto:

- I. Výrokem II rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 22. října 2015 č. j. 25 Co 324/2015-264 bylo porušeno základní právo stěžovatele na rodinný život a právo na péči o děti garantované čl. 10 odst. 2 a čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod.**
- II. Tento výrok se proto ruší.**
- III. Ve zbytku se ústavní stížnost odmítá.**

O d ů v o d n ě n í:

I. Vymezení věci a předchozí průběh řízení

1. V ústavní stížnosti stěžovatel namítá, že bylo porušeno jeho právo na rodinný život a spravedlivý proces, neboť soudy nesvěřily děti do střídané péče a omezily jeho právu styku s nimi. Přitom odkázal na čl. 6 a 8 evropské Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a čl. 10 odst. 2, čl. 32 odst. 4 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

2. Stěžovatel je otcem dvou synů, narozených v roce 2007, respektive 2009. Při rozvodu stěžovatele s matkou dětí v roce 2012 soud schválil dohodu rodičů, kterou byly děti svěřeny do péče matky. Styk otce s dětmi nebyl soudně určen. Rodiče se na styku dohodli mimosoudně a probíhal tak, že stěžovatel se se syny stýkal každý druhý víkend od pátku odpoledne do neděle večer a každé pondělí a úterý odpoledne.

3. V lednu 2014 stěžovatel podal návrh na změnu péče o děti a jejich svěřeni do střídané péče. Alternativně navrhl úpravu styku.

4. Okresní soud napadeným rozsudkem návrh stěžovatele na změnu péče o syny zamítl. Toto rozhodnutí odůvodnil odkazem na názor znalkyně a zprávu opatrovníka,

ze kterých vyplývá, že obě děti vnímají prostředí u otce jako doplňující k základnímu prostředí u matky, kde cítí domov, a jejich přáním je zůstat žít u matky. Zároveň okresní soud stanovil styk stěžovatele se syny na v lichém týdnu v pondělí a úterý od 16:00 do 18:30 a od pátku 16:00 do neděle do 18:30, v sudém týdnu poté od pondělí od 16:00 do úterý do 18:30. Zvláštní úpravu ještě stanovil pro období prázdnin. Při stanovení styku se okresní soud opět opřel o posudek znalkyně, která doporučila rozšíření styku otce s dětmi o přespání mezi dvěma všedními dny, neboť styk s otcem má na děti jednoznačně kladný vliv.

5. Stěžovatel podal proti rozhodnutí okresního soudu odvolání, ve kterém trval na svěřeni dětí do střídavé péče a v případě neúspěchu navrhoval ještě širší styk. Matka se proti rozsudku okresního soudu neodvolala.

6. Krajský soud napadeným rozsudkem potvrdil rozhodnutí okresního soudu, co se týče zamítnutí návrhu stěžovatele o svěřeni dětí do střídavé péče. Také odkázal na znalecký posudek, ze kterého vycházel okresní soud a dodal, že předpokladem funkční střídavé péče je dobrá komunikace mezi rodiči, která však v této věci chybí. Krajský soud však částečně změnil výrok okresního soudu o styku stěžovatele s dětmi s následujícím odůvodněním:

„Krajský soud však částečně vyhověl odvolání otce a změnil rozsudek okresního soudu ve výroku pod bodem III o jeho styku s nezletilými. Umožnil otci stýkat se s nezletilými syny o vánočních svátcích v sudém roce již od 23. 12. tak, aby mohli být celý Štědrý den s otcem. Stejně tak upravil v každém lichém roce styk otce s nezletilými od 29. 12. do 1. 1. následujícího roku tak, aby společně mohli pozdravit Nový rok. Styk v každém lichém týdnu v pondělí a úterý od 16.00 do 18.30 hod. však krajský soud vypustil, neboť synové budou u otce až do předchozí neděle 18.30 hod. Dále u něho budou v sudém týdnu od pondělí do úterý. Rozsah styku zvolený okresním soudem už spíše připomíná střídavou výchovu než styk. Krajský soud z těchto důvodů rozsudek okresního soudu ve výroku pod bodem III částečně změnil způsobem ve výroku III rozsudku uvedeným. Rodičům nic nebrání dohodnout se na styku podle potřeby všech zúčastněných.“

II. Argumentace stran

7. Stěžovatel v ústavní stížnosti namítá, že při rozhodování o zamítnutí jeho návrhu o svěřeni dětí do střídavé péče obecné soudy nejednaly v nejlepším zájmu dětí, jejich rozhodnutí nemá oporu v provedené dokazování a rozhodnutí odvolacího soudu je podle jeho názoru nepřezkoumatelné. Podle stěžovatele obecné soudy porušily jeho právo na rodinný život především tím, že přesto že je stejně způsobilý vychovávat děti jako matka, děti nebyly svěřeny do střídavé péče. Poukazuje na to, že od předchozího rozhodnutí o péči o děti došlo k podstatné změně poměrů, která spočívá v tom, že má své vlastní bydlení a upravil si pracovní dobu tak, aby mohl zajistit řádnou péči o své děti. Stěžovatel dále namítá, že krajský soud v rozporu s nejlepším zájmem dětí omezil jeho právo styku se syny.

8. Krajský soud ve svém vyjádření k ústavní stížnosti pouze odkázal na odůvodnění svého rozhodnutí v této věci.

9. Mgr. D. S., matka dětí, považuje ústavní stížnost za nedůvodnou a navrhuje ji odmítnout.

III. Hodnocení Ústavního soudu

10. Ústavní soud podotýká, že obsahem ústavní stížnosti je především nesouhlas stěžovatele s tím, že děti nebyly svěřeny do střídavé péče. Ústavní soud se bude tedy nejdříve zabývat touto námitkou, než posoudí druhou námitku stěžovatele, že krajský soud nepřipustně omezil jeho styk s dětmi.

11. Ústavní soud se k otázce svěřování dětí do péče po rozchodu rodičů ve své náleзовé judikatuře již opakovaně vyjádřil. Aplikované principy shrnul například v nálezu sp. zn. I. ÚS 1554/14 ze dne 30. 12. 2014 následovně. Základním kamenem této judikatury je zásada nejlepšího zájmu dítěte ve smyslu čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte. Obecné soudy musí u každého z rodičů (resp. jiných rodinných příslušníků a případně i dalších osob, které usilují o svěřování dítěte do péče) posoudit přinejmenším čtyři kritéria: (1) existenci pokrevního pouta mezi dítětem a o jeho svěřování do péče usilující osobou; (2) míru zachování identity dítěte a jeho rodinných vazeb v případě jeho svěřování do péče daného rodiče; (3) schopnost daného rodiče zajistit jeho vývoj a fyzické, vzdělávací, emocionální, materiální a jiné potřeby; a (4) přání dítěte. V případě, že jeden z rodičů naplňuje tato kritéria výrazně lépe, je zpravidla v zájmu dítěte, aby bylo svěřeno do péče tohoto rodiče. V případě, že oba rodiče naplňují tato kritéria zhruba stejnou měrou, je třeba vycházet z premisy, že zájmem dítěte je, aby bylo především v péči obou rodičů. Tuto presumpci lze vyvrátit, nicméně jsou k tomu zapotřebí pádné důvody. Tyto pádné důvody musí sledovat ochranu nejlepšího zájmu dítěte. Jsou jimi například situace, v nichž by vzhledem ke specifickému zdravotnímu či psychickému stavu dítěte střídavá péče představovala pro dítě nepřiměřenou zátěž.

12. Pokud jde však o rozhodování o změně péče, tak ta je možná pouze, pokud došlo k „zásadní změně poměrů“ (viz nálezu sp. zn. I. ÚS 3216/13 ze dne 25. 9. 2014). V tomto nálezu Ústavní soud rozhodl, že i v případě předchozí dohody rodičů o péči o děti je nutno akceptovat, že takto nastavené poměry mohou již nadále mít přednost před jejich změnou z důvodu oprávněného zájmu na stabilitě výchovného prostředí dětí, které je pro blaho dětí důležitou hodnotou. Děti samy mohou být na nastavený režim navykly a nemusí být v jejich nejlepším zájmu jej měnit. Stálost výchovného prostředí pro děti je důležitou hodnotou, kterou je třeba chránit. Je však třeba zvážit, zda v konkrétních okolnostech každého případu je zájem na stálosti výchovného prostředí, jako součást nejlepšího zájmu dítěte, schopen převážit nad zájmy jednoho rodiče na stejný styk s dětmi jako druhý rodič. Stabilita výchovného prostředí totiž není abstraktní princip, který by byl hoden ochrany sám o sobě, ale má být chráněn pouze v souvislosti s tím, zda skutečně je v nejlepším zájmu dítěte. Obecné soudy se tedy vždy musí zabývat otázkou, zda stabilita výchovného prostředí je v nejlepším zájmu dětí i v konkrétním posuzovaném případě.

13. Z napadaného usnesení okresního soudu je zřejmé, že soud se pečlivě zabýval otázkou, co je v dané věci v nejlepším zájmu dětí. Za tímto účelem ustanovil znalkyňu, která byla před soudem i vyslechnuta. Na základě zejména tohoto znaleckého posudku okresní soud rozhodl, že není v nejlepším zájmu dětí rozhodnutí o péči měnit,

neboť děti cítí domov u matky a i jejich přáním je zůstat žít primárně s matkou. Bez ohledu na další argumenty, které proti střídavé péči uvedl krajský soud, jsou tyto okolnosti z pohledu rozhodování o změně péče relevantní. Určité omezení práva stěžovatele na rodinný život je zde tedy vyváženo legitimním cílem nejlepšího zájmu dětí.

14. Ústavní soud stejně jako v nálezu sp. zn. I. ÚS 3216/13 ze dne 25. 9. 2014 zdůrazňuje, že rodič, který souhlasí se svěřením dětí do péče druhého rodiče při rozchodu s ním, na sebe bere riziko, že takové rozhodnutí může být rozhodnutím trvalým. Pokud si děti na dané uspořádání zvyknou a samy o změnu zájem nejeví a péče druhého rodiče nemá žádné nedostatky, může být pro daného rodiče velmi těžké prokázat, že změna rozhodnutí o péči je v nejlepšího zájmu dětí.

15. Vzhledem k těmto okolnostem je ještě Ústavní soud ochoten akceptovat tu část napadených rozhodnutí, kterými byl zamítnut návrh stěžovatele na svěřením dětí do střídavé péče, neboť odůvodnění tohoto rozhodnutí poskytnuté především okresním soudem je schopno z ústavněprávního pohledu obstát. Ústavní soud však již nemůže z následujících důvodů akceptovat rozhodnutí odvolacího soudu, kterým byl oproti rozhodnutí okresního soudu omezen styk stěžovatele se svými dětmi.

16. Ústavní soud připomíná, že být spolu znamená pro rodiče a jeho dítě jeden ze základních prvků rodinného života, a to i přes rozkoly ve vztazích mezi rodiči [nález sp. zn. II. ÚS 3765/11 ze dne 13. 3. 2012 (N 52/64 SbNU 645), bod 27; shodně také ustálená judikatura Evropského soudu pro lidská práva - např. rozsudek ve věci *Voleský proti České republice* ze dne 29. 6. 2004 č. 63627/00, § 117]. Jak vyplývá z Úmluvy o právech dítěte, tak dítě má právo udržovat pravidelné osobní kontakty s oběma rodiči a oba rodiče mají společnou odpovědnost za výchovu a vývoj dítěte (čl. 9 odst. 3 a čl. 18 odst. 1). Z ustálené judikatury Ústavního soudu poté vyplývá, že v zájmu dítěte zpravidla je, aby bylo v péči obou rodičů, kde každý z nich poskytuje dítěti láskyplnou péči a každý svým dílem přispívá k osobnostnímu vývoji dítěte [srov. nález sp. zn. III. ÚS 1206/09 ze dne 23. 2. 2010 (N 32/56 SbNU 363), bod 28; nález sp. zn. I. ÚS 266/10 ze dne 18. 8. 2010 (N 165/58 SbNU 421, bod 25; nález sp. zn. I. ÚS 2482/13 ze dne 26. 5. 2014, bod 26; či nález sp. zn. I. ÚS 1554/14 ze dne 30. 12. 2014, bod 25; shodně viz také Obecný komentář č. 14 Výboru pro práva dítěte č. 14 z 29. 5. 2013 o právu dítěte na to, aby jeho nejlepší zájmy byly předním hlediskem (General comment No. 14 on the right of the child to have his or her best interests taken as primary consideration), 2003, CRC/C/GC/14, bod 67]. Již proto jakékoliv omezení tohoto aspektu rodinného života (styku mezi rodičem a dítětem), musí být řádně a pečlivě odůvodněno, tedy musí sledovat legitimní cíl nejlepšího zájmu dítěte a být tomuto cíli přiměřené.

17. I vzhledem k tomu, že v českém kontextu instituty péče o dítě a styk s dítětem mají v podstatě shodný obsah, **kritéria pro rozhodování o svěřením dítěte do péče se analogicky uplatní i v případě rozhodování o styku. V tomto ohledu obecně platí, že řízení před soudy má být konáno, a přijatá opatření mají být činěna vždy v nejlepšího zájmu dítěte (čl. 3 Úmluvy o právech dítěte). Pokud obecné soudy rozhodují o úpravě styku, nutno vycházet z toho, že právem obou rodičů je v zásadě stejnou měrou o dítě pečovat a podílet se na jeho výchově, s čímž koresponduje i právo samotného dítěte na péči obou rodičů, a tudíž je-li rozhodnutím soudu svěřeno do péče jednoho z rodičů, pak by tomuto dítěti mělo být umožněno stýkat se s druhým rodičem v takové míře, aby byl postulát rovné rodičovské péče co nejvíce naplněn. Takové uspořádání je zpravidla vždy**

v „nejlepším zájmu dítěte“, přičemž odchylky od tohoto principu musí být odůvodněny ochranou nějakého jiného, dostatečně silného legitimního zájmu, přičemž konkrétní skutečnosti, o něž se tento zájem opírá, musí být v daném řízení prokázány [nález sp. zn. III. ÚS 2298/15 ze dne 15. 3. 2016, bod 16; či nález ze dne 13. 3. 2012 sp. zn. II. ÚS 3765/11 (N 52/64 SbNU 645)].

18. Tyto ústavní principy plně zohledňuje i zákonná úprava styku s dítětem, která stanoví, že dítě, které je v péči jen jednoho rodiče, má právo stýkat se s druhým rodičem v rozsahu, který je v zájmu dítěte, stejně jako tento rodič má právo stýkat se s dítětem (§ 888 občanského zákoníku). Občanský zákoník tedy v souladu s práve uvedeným ústavním rámcem stanoví právo rodiče i dítěte na vzájemný styk, jehož rozsah má být určován především nejlepším zájmem dítěte.

19. V nyní posuzovaném případě stěžovatel původně na základě dohody s matkou realizoval styk s dětmi každý druhý víkend od pátku do neděle večer a každé pondělí a úterý odpoledne. Okresní soud poté napadeným rozsudkem tento styk na doporučení znalkyně a v souladu s přáním dětí rozšířil o přespání u stěžovatele z pondělí na úterý jednou za čtrnáct dní. Krajský soud napadeným rozsudkem tento styk změnil a vypustil úpravu styku v lichém týdnu v pondělí a úterý odpoledne. Stěžovatel tedy má nyní (mimo zvláštní úpravu o prázdninách) soudně upravený styk s dětmi vždy lichý víkend, na který bezprostředně navazuje sudé pondělí od 16 hodin do úterý 18:30. Poté následuje pauza deseti dní do dalšího lichého pátku, ve kterém nemá styk s dětmi upraven. Rozhodnutí krajského soudu tedy v důsledku je nejen podstatným omezením styku oproti rozhodnutí okresního soudu, ale je omezením i oproti stavu před napadenými rozhodnutími, kdy se stěžovatel vídal se syny každé pondělí a úterý odpoledne a nejdéší doba, po kterou se neviděli, byla tedy šest dní. Ústavní soud proto nyní prozkoumá důvody, které krajský soud pro takové omezení práva uvedl, a zda jsou tyto důvody s ohledem na právo stěžovatele na rodinný život dostatečné.

20. Krajský soud pro změnu prvostupňového rozhodnutí o úpravě styku uvedl dva důvody. Za první, že děti budou u stěžovatele předchozí víkend až do 18:30 v neděli a, za druhé, že rozsah styku zvolený okresním soudem už spíše připomíná střídavou péči. K prvnímu důvodu Ústavní soud uvádí, že je zjevně mylný. Okresní soud upravil styk stěžovatele s dětmi každý víkend v lichém týdnu, na který tedy navazuje sudý týden. Krajský soud však zrušil styk stěžovatele s dětmi v pondělí a úterý v lichém týdnu, a nikoliv sudém.

21. Co se týče druhého důvodu, tak tento Ústavní soud považuje za předsudečný. Jednak je nutno poznamenat, že byť střídavá péče nemusí nutně znamenat přesnou polovinu času mezi rodiči, tak styk vymezený okresním soudem se střídavé péči neblíží ani zdaleka. Ve skutečnosti podle okresního soudu měl být stěžovatel s dětmi 24 % času posuzováno v období dvou týdnů. Nicméně a především skutečnost, že rozsah styku krajskému soudu připomíná střídavou péči, není obecně relevantním argumentem pro omezení takového styku. Relevantním argumentem je pouze nejlepší zájem dítěte (shodně viz Obecný komentář č. 14 Výboru pro práva dítěte, bod 67).

22. Je nutno připomenout, že střídavá péče je standardním druhem péče o dítě po rozchodu rodičů, který je upraven v občanském zákoníku. Navíc podle ustálené judikatury Ústavního soudu zmíněné výše (bod 11) jde o druh péče, který, pokud jsou pro něj splněny podmínky, je nejvíce šetrný k základním právům rodičů i dětí. Proto soudy musí vždy řádně odůvodnit, proč v daném konkrétním případě děti nebyly do střídavé péče svěřeny. Podle nálezu sp. zn. III. ÚS 2298/15 ze dne 15. 3. 2016 jsou střídavá a společná péče dokonce ideálem uspořádání poměrů dětí a rodičů, kteří spolu

nežijí (bod 17). A priori tedy není nic špatného na tom, pokud by rozsah styku připomínal střídavou péči. Ba naopak, takový rozsah styku může být správným řešením s ohledem na základní práva všech dotčených osob. Lze dodat, že Ústavní soud vyslovil již v roce 2005 názor, že „z ústavněprávního pohledu není možné nadřazovat modely fungování vztahů mezi oddělenými rodiči a nezletilými dětmi, které mají orgány veřejné moci zažité, nad zájem dítěte, který je definován v čl. 3 Úmluvy o právech dítěte.“ [nález sp. zn. II. ÚS 363/03 ze dne 20. 1. 2005 (N 12/36 SbNU 133)].

23. V nyní posuzované věci krajský soud nijak nevysvětlil, proč je styk, tak jak byl rozhodnut okresním soudem, v rozporu s nejlepším zájmem dětí. To zejména pokud právě s ohledem na nejlepší zájem dětí okresní soud rozsah styku stanovil. Postup krajského soudu je o to méně pochopitelný, jestliže matka proti styku tak, jak byl upraven okresním soudem, žádné výhrady nevznesla, odvolání nepodala a rovněž opatrovník navrhoval potvrzení rozsudku okresního soudu. Jak Ústavní soud již rozhodl v nálezu sp. zn. III. ÚS 2298/15 ze dne 15. 3. 2016, nikterak nemíní zpochybňovat oprávnění odvolacího soudu změnit rozhodnutí soudu prvního stupně a rozhodnout i jinak, než jak navrhuje účastníci řízení, současně by však odvolací soud měl vzít v úvahu, že pokud rodiče jsou schopni akceptovat (byť třeba jen v principu a konkludentně) určité řešení ohledně uspořádání poměrů svého dítěte, zde pak takové, jež bylo přijato okresním soudem, a neshledá-li, že by takové řešení bylo ve zjevném rozporu se zájmem dítěte, měl by k těmto svým oprávněním přistupovat spíše zdrženlivě a respektovat stanovisko, resp. postoj rodičů. Ústavní soud zde vychází z premisy, že jsou to primárně rodiče, kdo rozhoduje o osudu svých dětí, a tudíž i ingerence státu by měla nastoupit pouze v těch případech, kdy je to skutečně nezbytně nutné (bod 19). Jinými slovy krajský soud jistě mohl rozhodnut jinak než okresní soud i bez návrhu účastníků, avšak za podmínky, že by své rozhodnutí řádně odůvodnil hlediskem nejlepšího zájmu dítěte [shodně viz nález sp. zn. II. ÚS 363/03 ze dne 20. 1. 2005 (N 12/36 SbNU 133)]. To však krajský soud neučinil, a proto porušil právo stěžovatele na ochranu svého rodinného života a péči o děti v rozporu s čl. 10 odst. 2 a čl. 32 odst. 4 Listiny.

24. Výrokem II. napadeného rozsudku krajský soud změnil i styk stěžovatele s dětmi o Vánocích. Učinil tak pouze s odůvodněním, že vyhovuje odvolání otce, aby děti jednou za dva roky (sudý rok) mohly být s otcem celý Štědrý den. Krajský soud však také v lichém roce omezil bez jakéhokoliv odůvodnění styk stěžovatele s dětmi z pěti celých dní o vánočních prázdninách na pouhé dny tři. Ani zde není jasné, proč je tato změna v nejlepším zájmu dětí, a proto Ústavní soud přistoupil ke zrušení celého výroku II. napadeného rozhodnutí krajského soudu.

25. Z výše uvedených důvodů proto Ústavní soud podle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ústavní stížnosti stěžovatele částečně vyhověl, neboť shledal, že Krajský soud v Hradci Králové výrokem II. napadeného rozsudku porušil právo stěžovatele na ochranu svého rodinného života a péči o děti v rozporu s čl. 10 odst. 2 a čl. 32 odst. 4 Listiny. Podle ustanovení § 82 odst. 3 písm. a) stejného zákona tedy Ústavní soud zrušil výrok II. rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 22. října 2015 č. j. 25 Co 324/2015-264. Ve zbytku ústavní stížnost odmítl jako zjevně neopodstatněnou podle § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu.

26. V novém řízení je krajský soud vázán tímto nálezem a jeho nosnými důvody. Pokud nedošlo k nějaké změně poměrů, tak krajský soud nemůže změnit styk stanovený

v rozhodnutí okresního soudu tak, že by rozsah styku byl menší, než jak stanovil Okresní soud v Hradci Králové v rozsudku ze dne 23. června 2015 č. j. 0 P 8/2013-226.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 26. července 2016

David Uhlíř v. r.
předseda senátu

Za správnost vyhotovení:
Jana Drdlová